

Přednáška č. 12.

Nařízení Rady (ES), č. 2201/2003 ze dne 27.11.2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

Prof. JUDr. N. Rozehnalová, CSc.

Materiály: v českém jazyce EUR-LEX – ENLARGEMENT- část týkající se spolupráce ve věcech občanských a trestních

Učebnice: nereflektuje změny v roce 2003, vhodné doplnit o preambuli nařízení

I. Historie vzniku

- návrh Úmluvy o pravomoci a uznání a vykonatelnosti rozhodnutí ve věcech manželských. Nevstoupila nikdy v platnost. Následovala transformace do nařízení č. 1347/2000
- nařízení 1347/2000 (obsah viz učebnice) se týkalo jen situace dětí obou rodičů. Nedotýkalo se ostatních dětí. Na návrh Francie došlo ke zrovnoprávnění postavení dětí manželských a nemanželských. Nové rozhodnutí dopadá i na děti nemanželské.

II. Důvody vzniku

Evropská společenství se rozvíjejí prvotně jako ekonomická integrace a přijímané právní nástroje jsou směřovány primárně do oblasti ekonomické. Nicméně integrace má širší dopady i na osobní záležitosti osob nebo jejich rodin. Pokud lidé mají volnost pohybu, často uzavírají manželství „přes hranice“. Je pro ně potom důležité, aby jejich rodinné a osobní poměry byly uznávány bez problémů minimálně v rámci zemí ES. Jako problém se například ukázalo, že řada členských států nechce uznávat, příp. uznává s problémy cizí rozhodnutí o rozvodu. Následně potom nová manželství mohou narážet na problémy s uznáním a vztahy osob se velmi komplikují. Ač je to absurdní, rozvoj ekonomické integrace vyžaduje i rozvoj úpravy v oblasti rodinných vztahů. Vzhledem k tomu, že otázky rodičovské zodpovědnosti jsou často projednávány právě v souvislosti s rozvodem rodičů, byly tyto otázky spojeny do jednoho dokumentu a je s nimi nakládáno stejně a společně.

Vzhledem k tomu, že přijetí jednotné hmotněprávní úpravy by mohlo činit problémy, byla vytypována jako oblast méně kontroverzní oblast mezinárodního práva soukromého a procesního. Nařízení reprezentuje stránku procesní – jednotná pravomoc a jednotné zacházení s rozhodnutími včetně sladění vztahu k Haagské konferenci a postupu ústředních orgánů. V současné době je rovněž k dispozici Green Paper týkající se kolizní problematiky rozvodu.

III. Předmět úpravy

Předmětem úpravy jsou:

- stanovení mezinárodní pravomoci soudů členských států
- uznávání a prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí soudů členských států.
- a to v oblastech vymezených článkem 1: (rozvod, rozluka nebo prohlášení manželství za neplatné, přiznání, výkon, převedení a úplné nebo částečné odnětí rodičovské zodpovědnosti). Odst. 2 potom více rozvádí jednotlivé instituty. Odst. 3 obsahuje negativní výčet otázek.

Vztah k Brusel I. Řada otázek zůstává v působnosti Brusel I. Preambule výslovně stanoví, kdy se použije Brusel I a kdy Brusel II. Např. Brusel I dopadá:

- opatření týkající se jmění dítěte, která se netýkají ochrany dítěte
- vyživovací povinnosti (čl. 5.2 Brusel I)

Vztah k nařízení 1348/2000. Tam, kde je dle Brusel II doručováno, je doručováno dle nařízení č. 1348/2000.

Vztah k Haagským úmluvám. Vztah k Haagským úmluvám je výslovně upraven. Viz článek 60. Přednost nařízení.

IV. **Pravomoc**

A. členění na případy rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné.

Tam platí jako základní pravidlo:

- a) článek 3 odst. 1 a) – série možností postavená na domicilu osoby či osob
- b) článek 3 odst. 1 b) – určený dle státní příslušnosti obou manželů

Konstatování výlučnosti soudů Společenství, tzn. nebudou uznávány rozhodnutí nečlenských států: článek 6 u osob s bydlištěm či státní příslušností členského státu ES.

Vedle toho platí jako zbytkové pravidlo:

- pokud neplatí základní pravidlo, nastupují pravidla obsažená ve vnitrostátní právu
- pokud odpůrce nemá státní příslušnost ani domicil ES, může státní příslušník či osoba s domicilem ES uplatnit národní pravidla daného státu

B. členění další na případy rodičovské zodpovědnosti k dítěti, majícímu k době zahájení řízení bydliště na území členského státu:

- a) článek 8 odst. 1 – soudy obvyklého bydliště dítěte
- b) výjimky – článek 9 (zachování příslušnosti dle předchozího domicilu)
- c) výjimky – článek 10 (případy únosu)
- d) výjimky – článek 11 (případy navrácení dítěte)
- e) výjimky – článek 12 - spojení řízení s řízením ad A

Pokud nelze zjistit obvyklé bydliště, platí za příslušné soudy místa, kde se dítě nachází (článek 13). Toto platí i pro děti, které jsou uprchlíky či jsou mezinárodně umístěny v dané zemi (odst. 2).

Pokud nelze nikterak zjistit dle daných ustanovení mezinárodní pravomoc, použije se zbytkové pravidlo v článku 14 – národní pravidla státu, kde je zahájeno řízení.

Hodnocení: Existuje zde multiplicita pravidel bez toho, že by byla stanovena hierarchie. Výrazněji, než je tomu u Brusel I tak hrozí forum shopping (výběr fora na základě toho, kde strany předpokládají, že s případem bude nejvýhodněji zacházeno z pohledu procesního, kolizního či hmotného).

V. **Další upravené procesní otázky**

A. Postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu (článek 15)

B. Okamžik zahájení řízení. Jednak tradiční koncepce – návrh byl podán k soudu, jednak netradiční – písemnost byla převzata orgánem odpovědným za její doručení (článek 16).

C. Povinnost zkoumat svou příslušnost dle nařízení ex offio (článek 17). Tato otázka souvisí s konstatováním výlučnosti pravomoci. Soud musí přezkoumat dle objektivně stanovených pravidlech v nařízení, zda má sám pravomoc, anebo tuto má soud jiného členského státu.

D. Překážka litispence – článek 19

E. Předběžná a zajišťovací opatření – článek 20.

VI. Uznávání a vykonatelnost

A. Obecně. Základní myšlenkou je, aby rozhodnutí vydaná v řízeních o rodinných věcech byla automaticky uznávána v ES bez jakéhokoli zprostředkujícího řízení nebo důvodů pro zamítnutí výkonu. Pokud je zachováno řízení o uznání, týká se práva osoby požádat o vydání takového rozhodnutí o uznání či neuznání.

B. Rozhodnutí týkající se rozvodu, rozluky atd.

- automatické uznání
- důvody pro neuznání tam, kde je samostatné řízení nebo odvolání proti uznání
- uvedeny jsou v článku 22

C. Rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti

- totéž
- důvody uvedeny v článku 23

D. Prohlášení vykonatelnosti

- články 28 a násl.
- potřeba udělit exequator
- výkon se již řídí vnitrostátními prostředky
- jednotná úprava písemností v článku 37, doplněná Přílohami

E. Zvláštní úprava v oddíle 4

- právo na styk s dítětem a navrácení dítěte
- uznává se a je vykonatelné bez nutnosti prohlásit vykonatelnost a bez možnosti námitky proti uznání, pokud došlo k osvědčení rozhodnutí ve státě původu dle článku 41 odst. 2 (právo na styk s dítětem) článek 42 odst. 2 (navrácení dítěte)
- podmínky pro vydání ve státu původu uvedeny v článku 41 odst. 2 (právo na styk s dítětem) článek 42 odst. 2 (navrácení dítěte)

F. Veřejné listiny a dohody – postaveny na roveň rozhodnutí (článek 46)

-